

Over hoe wij uit het jongensparadijs werden verdreven

Elke zondagochtend ga ik met drie vrienden fietsen. Op onze glanzend gepoetste racemachientjes maken wij een rit van tachtig kilometer. Dit is het fietsende jongensparadijs. Mannenparadijzen bestaan niet. Mannen maken jongensparadijzen, waar de wetten van jongens gelden.

Wet 1: meisjes niet toegestaan.

Wij fietsen: er is tijd noch plaats. Er is geen verleden. De Tour is ver, maar de afstand tussen ons en een vroege zij het kansloze ontsnapping in de Vierdaagse van Duinkerken is nog niet onoverbrugbaar. Op het asfalt zoemen zacht de jongensdromen. Ik rijd op een Pinarello en draag een oud Peugeot-shirt. Mannen die voor ons fietsen proberen wij in te halen, en wanneer ze samen fietsen met een vrouw, speren wij er op topsnelheid voorbij. Losers.

Laatst vroeg een vriendin of ze een keer mee mocht. Ze had ook een racefiets gekocht.

Nou, oké.

Wij vertrokken rustig. Geleidelijk voerden we het tempo op, tot onze diesel zich op kop zette en de teller opliep naar rond de 37 kilometer. Wij keken geregeld even achterom om

te zien of ze er nog aan hing. Dat was zo, en kennelijk zonder al te veel moeite. Dit verbaasde ons. Op het dijkje richting Spijkerboor voltrok zich vervolgens dit: de vriendin fietste uit laatste positie ogenschijnlijk moeiteloos naar voren, nam de kop en ging 40 rijden. Daarna ging zij 42 rijden. Ik hoorde iemand zacht vloeken en zelf voelde ik me ook niet meer okselfris. De snelheid liep verder op en er moest iemand lossen. Dat bleek ik te zijn. Niemand wilde ho roepen.

Verdreven.

Wij woonden met vijf studenten in een studentenhuus aan de Jozef Israëlsstraat in Groningen. Er waren wel vrouwen, maar nooit langer dan één nacht. De vloer van de keuken was spekglad, op het fornuis lagen etensresten en aan de deur van de wc hing een briefje met onze namen, met daarachter een hokje waarin je een kruisje moest zetten wanneer je de boel had schoongemaakt. Waarschijnlijk ooit bedacht door een gaste voor één nacht. Er stond één kruisje, vermoedelijk van haar. Wij kookten zelf: bonen met paprika, uien en prei plus een pond h-o-h-gehakt, rijst met paprika, uien en prei plus een pond h-o-h-gehakt of spaghetti met paprika, uien en prei plus een pond h-o-h-gehakt. Als niemand zin had om te koken gingen we naar De Diamant aan de Brugstraat voor nasi. Na het eten dronken we koffie en keken tv. Daarna gingen we bier drinken en klaverjassen (of risiken). De sessies konden gemakkelijk doorgaan tot een uur of zeven in de ochtend. Het was de gelukzalige chaos van het jongensparadijs, niet gehinderd door verstandige opmerkingen.

A. moest toelatingsexamen doen voor de opleiding tot belastinginspecteur. Hij kwam tevreden terug, tot hij het papier met de examenantwoorden uit zijn oude schooltas viste. Verdomme, zei A., ik heb mijn kladpapier ingeleverd.

Dat vond de vriendin van A. niet leuk, want zij wilde graag trouwen. Maar dan moest A. wel een baan hebben en ophouden met klaverjassen.

Er kwamen trouwens opeens meer vrouwen langs – en langer. Sommigen van ons moesten na het eten weg, naar een vriendin. Je mocht niet meer zonder kloppen kamers inlopen, want er bestond goddomme ook nog zoiets als privacy. De keuken knapte op, het menu verbreedde en iemand begon te klagen over het feit dat er in het huis geen douche was. Je hoorde over plannen om te gaan samenwonen. Er werden vaker verstandige opmerkingen gemaakt, zoals: ‘Als jij morgen een tentamen hebt, zou je dan nu niet ophouden met risken?’ Daar zat wat in.

Verdreven.

Toen ik zes jaar werd, kreeg ik een indianenpak met veren-tooi. Even later kreeg mijn broertje een cowboyhoed, een holster en een pistool waarin je zo’n rolletje klappertjes moest frommelen. Wij gingen cowboytje spelen. Omdat wij meestal naar Duitse westerns keken, dachten wij dat ze in het Wilde Westen Duits spraken. Mijn broer schoot mij neer en zei: ‘So, du Schweinhund. Tot.’ Bij ons achter was een bosje met een sloot. In mijn wigwam rookte ik de vredespijp die mijn tante had meegenomen uit Amerika, pijl en boog schietklaar.

Jongetjesparadijs. Meisjes mochten niet meedoen, zij moesten touwtjespringen.

Op een dag kwam M., het zusje van cowboy B., aanlopen met een *Donald Duck*. Wat moet je, vroeg mijn broer. Of moeten we je soms neerknallen of martelen aan de totempaal tot je er blauw van ziet? Zij wapperde met de *Donald Duck*. Daarin stond een verhaal van Hiawatha, het kleine opperhoofd der Rondbuiken. Kinderachtig gedoe. Wij wisten allang dat indianen bij de Apaches zaten of bij de Sioux.

Toen wees ze ons een tekening aan van een vrouwelijk indiaantje. Het krenge heette Zilver slang. M. beweerde dat dit bewees dat zij ook mocht meedoen met cowboytje spelen en dat haar moeder dit standpunt deelde. Haar broer B. voelde de bui al hangen. Ga jij dan maar in de wigwam eten koken, zei hij, bij wijze van compromis. Even later had een cowboy opeens ‘verkering’ met Zilver slang. Mijn broer schoot zijn pistool leeg en ging een dam bouwen in de sloot. De Delta werken, zei hij.

Verdreven.

De Eerste Wereldoorlog was een jongensparadijs. Uit Engeland trokken de jongens ten strijde, blij dat er eindelijk weer eens iets spannends gebeurde. Als je Robert Graves leest, of Siegfried Sassoon, rijst een beeld op van diepe ellende. Ergens op de achtergrond, bijna verborgen door de afgeschoten koppen, de bajonetten door ingewanden en het prikkeldraad van niemandsland, schemert de hel maar ook het jongensparadijs. Dat verklaart misschien de grote belangstelling van jongens voor Flanders Fields waar de krankzinnigheid vorm kreeg. Je kunt ze zien ronddwalen, bij Ieper en Passendale. Het zijn altijd clubjes mannen, jongens. Ze hebben kaarten bij zich, en boeken. Ze wijzen naar bijna onzichtbare merktekens in de velden. Soms vinden ze een stuk helm en zijn ze blij. Wat zoeken ze? Waarom lopen ze dromend rond, gehypnotiseerd bijna? Het heeft er vast en zeker mee te maken dat het jongens zijn die iets willen voelen van wat andere jongens hebben gevoeld, hun voorgangers in de hel – en in het paradijs.

Als we terugrijden uit het zuiden, vraag ik mijn dochter of ze zin heeft om er even rond te kijken. Ze heeft er geen belangstelling voor. Vrouwen lezen boeken van Pat Barker en Sebastian Faulks, maar ze zijn nooit in Ieper geweest. Ze

hebben genoeg aan de verbeelding, de klei met granaatscherven interesseert hen niet. Niet lekker met de jongens door de velden, met iemand erbij die zegt: 'Hier stierven op één dag twaalfduizend jongemannen.' De huivering van het jongensparadijs en de fijne gedachte dat vrouwen totaal geen kaas hebben gegeten van elkaar afslachten.

Maar onlangs kreeg ik van een vrouw de volgende mail: 'Ik ga dit najaar met mijn vriendinnen C. en R. naar Vlaanderen. Met Graves in de koffer naar Ieper en naar de Last Post luisteren.' Wat zullen we nou krijgen, dacht ik.

Verdreven.

Eigenlijk wordt het jongetje al uit het jongensparadijs verdreven, zodra hij beseft dat er meisjes zijn. En nu er overal meisjes zijn, wordt het laatste jongensparadijs een reservaat – tot ook dat wordt gesloten. Ik ga nog wel eens vissen, maar ik ben voortdurend bang dat er een streng meisje van de Partij voor de Dieren aankomt, die mij een knie in de rug zet en vraag wat of we aan het doen zijn.

'Vissen.'

'Dieren martelen, zul je bedoelen.'

'Jachtinstinct, niks aan te doen, ik ben een man.'

'Een man? Jij? Een sneue vislul zul je bedoelen.'

Verdreven.

Uitwijken naar het paradijs van de jongenshumor. 'Weet je wat het met jou is? Jij moet wat vaker keihard gedingest worden. Daar zou je van opknappen. Haha! Ho, beet.'

'Gebeurt vaak genoeg, maar niet door impotente visliken en vuile seksisten als jij.' Jongenshumorparadijs gesloten.

Verdreven.

Veel bier drinken in café De Jongen! Veel bier drinken? Café De Jongen bestaat niet meer.

Verdreven.

De voetbalkantine!

Verdreven.

In het boek *Manliness* pleit de Amerikaanse filosoof Harvey Mansfield voor terugkeer naar de mannelijkheid. 'Manliness' is 'het zich zelfverzekerd begeven in een riskante situatie'. Riskante situaties? Waar dan, in godsnaam? Seks zonder condoom met een Groningse relnicht? Bijbelshop beginnen in Darfur? Met een Wilders-masker op door Osdorp parade- ren? Lid worden van de Soprano's? We zoeken het verloren paradijs, niet de hel. Nog even en ze nemen trouwens de mafia ook over.

'Jullie laatste paradijs,' zegt een vriendin, 'jullie laatste jongensreservaat, is het vliegeren.'

Zei ze vliegeren? Ja. 'Zie jij wel eens meisjes vliegeren? Nee, altijd vaders en zonen.'

Vliegeren. We kijken naar de vlieger, hoog in de lucht. Zie 'm spelen in de wind, kijk 'm vrij zijn, levensgevaarlijke toeren uithalen en dansen met de andere vliegers.

Wij sturen hem een brief, onze vriend de vlieger!

'En speelgoedtreintjes,' zegt de vriendin nog.

Over mannavriendschap en het verschil tussen man en vrouw

Mijn eerste ervaring met mannavriendschappen deed ik op toen ik vijf jaar was en naar de kleuterschool ging. Wij hadden in de klas van juffrouw Hospes een kruidenierswinkeltje en een grote ronde bak met klei. Het kruidenierswinkeltje werd meestal bezet door meisjes. Een van de meisjes stond achter de kassa en reikte de gevraagde goederen aan, de andere stonden ervoor. In het kruidenierswinkeltje werd veel gepraat (over de kinderen, over het weer, over elkaar, over hun man en de prijzen van de kruidenierswaren, over van alles en nog wat waarover de meisjes hun moeders hoorden praten als ze naar de winkel gingen – dit speelt in de Achterhoek en ver voor de tijd van de werkende moeders).

De grote ronde bak met klei was voor de jongens. Ik geloof niet dat er ooit een meisje klei stond te kneden. Er werd rond de kleibak niet veel gesproken, er werd iets gedaan. Als iemand wel iets zei, betrof het de kwaliteit van de klei ('plakt niet') of de creatie van een van de groepsleden ('lijkt helemaal niet op een speedboot').

Ik had het destijds niet in de gaten, maar ik was in aanra-

king gekomen met een essentieel verschil tussen mannen- en vrouwenvriendschappen.

Bijna een halve eeuw later begon ik aan een verhaal over de oudste van alle vriendschapsvormen, de vriendschap die werd geboren toen mannelijke wezens elkaar vonden in de jacht op de mammoet en er iets bleek te bestaan dat pas in 1969 een naam zou krijgen: *male bonding*.

Vijf vrienden en de Mont Ventoux vormen de kern van mijn verhaal *Ventoux*, nu een roman en een verfilming is in de maak. *Ventoux* gaat over een mannenvriendschap. Ik schreef het met de beste bedoelingen. Ik wilde met het boek mijn medemannen laten zien hoe hun onderlinge vriendschappen in elkaar zitten, want daar hebben ze het met elkaar nooit over. En ik wilde hun vrouw en/of vriendin inzicht verschaffen in het wezen van de mannelijke vriendschap, zodat ze het beter zouden begrijpen als hun man weer eens urenlang in het café had gezeten en verklaarde er oprecht geen idee van te hebben waar hij het met zijn vrienden over had gehad.

‘Over van alles.’

‘Heb je met Flip nog over zijn scheiding gesproken?’

‘Nee, dat niet.’

‘Ja, maar...’

‘Had hij het liever niet over. Geloof ik. Wel gelachen.’

Ik zette hoog in. *Ventoux* moest bijdragen aan een beter begrip tussen de seksen en zodoende aan een betere wereld. De bioloog Frans de Waal schrijft ergens in zijn boek *De aap in ons* dat de sociale organisatie van onze samenleving rust op drie fundamenten: 1. Banden tussen mannen. 2. Banden tussen vrouwen. 3. Gezinnen.

Als dat klopt, kunnen we concluderen dat de band tussen mannen en vrouwen, gezien vanuit de sociale cohesie, sterk

wordt overschat. Die telt alleen wanneer sprake is van een gezin en kinderen.

Ventoux moest gaan over een van de drie belangrijkste samenbindende vormen in de gemeenschap, en van die drie de meest onbekende, de meest onderschatte en veruit de grappigste.

Ik besloot dat het ook een ode moest worden aan de vriendschap, waarvan we al sinds Aristoteles weten dat ze misschien zelfs belangrijker is dan de liefde. Volgens andere Griekse filosofen moeten we vriendschap zelfs zien als een hogere, onbaatzuchtiger vorm van liefde, niet gericht op seks of status, maar op het welbevinden van de ander.

‘Van alle middelen tot volledig levensgeluk die de wijsheid ons verschaft, is het verwerven van vriendschap verre weg het belangrijkste,’ leert Epicurus ons. Epicurus bewoonde een huis in de Atheense wijk Melite, samen met vijf mannen en twee vrouwen, waaruit volgt dat het hier vermoedelijk niet louter de mannenvriendschap betrof. Die is namelijk in principe niet toegankelijk voor vrouwen.

Althans, dat was, toen ik aan *Ventoux* begon, een van de uitgangspunten die ik op waarheid wilde onderzoeken. Daarvoor had ik de hulp ingeroepen van een beeldschoon meisje, Laura genaamd, dat op een dag in de zomer van 1981 (Peter Winnen was toevallig juist bezig de Touretappe naar l’Alpe d’Huez te winnen) het zwembad van het stadje Zutphen kwam binnenzweven, waar zich ook mijn vijf helden Bart, Joost, André, David en Peter bevonden.

Die vijf vrienden vormden samen de mooiste jongensvriendschap sinds die van Tom Sawyer en Huckleberry Finn. Er was tussen hen een diepe kameraadschap die was voorbestemd uit te groeien tot de sterkste mannenvriendschap sinds *De drie musketiers*.

Maar toen kwam Laura erbij.

‘De concurrentiestrijd kwam sluipend en onuitgesproken,’ schreef ik, en zo was het ook. Zo was het al sinds het moment waarop vijf neanderthalers een bizon in de hoek hadden gedreven en er plotseling een beeldschoon neanderthalmeisje in het gras ging liggen. De magie van de mannen-vriendschap verbroken, bizon ontsnapt.

De biologische plicht riep, maar eerst moest worden uitgemaakt wie die zware maar mooie taak op zich mocht nemen.

Ik heb deel uitgemaakt van veel jongens- en mannenclubs. Op mijn tiende zat ik in een streng geheim verbond van bloedbroeders die in een oud en onbewoonbaar verklaard herenhuis geheime dingen deden. Ik zat in voetbalkleedkamers en woonde in een studentenhuus. Ik reisde met bevriende journalisten de Tour de France achterna en ik richtte met vrienden een tijdschrift op. Ik fiets met mannen, ik zit met mannen in het café, ik heb jarenlang met drie vrienden een Herenclub gevormd die één keer per jaar samen pizza ging eten en daarna bier drinken en ik vul elke zaterdag met mijn directiematen een pagina in het sportkatern van *de Volkskrant*.

En in elk van die verbanden gaat doen voor praten, de lach voor de bespiegeling, de kletsboek voor intimiteit. In sommige gevallen gaat het al vijfenveertig jaar zo.

‘Beetje oppervlakkige dialogen,’ zei een vriendin die ik stukken uit *Ventoux* liet lezen. ‘Wel grappig, maar aan de lichte kant.’

‘Dat komt doordat mannen anders gaan praten als jij erbij komt zitten,’ zei ik. ‘Dan gaan ze opeens serieus doen. Maar zodra je weg bent, praten ze zo. Eigenlijk pleeg ik verraad. Ik klap uit de school van het geheime genootschap der mannenbroeders.’